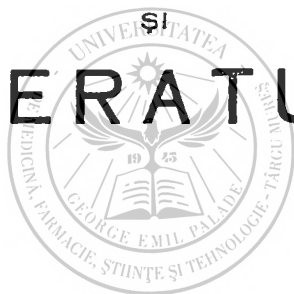

UNIVERSITATEA „REG. FERDINAND I” DIN CLUJ
FACULTATEA DE MEDICINĂ

No. 1416

MEDICII
LITERATURA

TEZA

pentru
DOCTORAT IN MEDICINĂ ȘI CHIRURGIE
prezentată și susținută în ziua de 1939

DE
FAIBIȘ S. AVRĂM

No. 1416

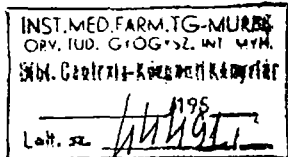
MEDICII
ȘI
LITERATURA
TEZA

pentru
DOCTORAT IN MEDICINĂ ȘI CHIRURGIE
prezentată și susținută în ziua de 1939

DE

FAIBIȘ S. AVRAM

24 MAY 2005

UNIVERSITATEA „REGELE FERDINAND I.” CLUJ

FACULTATEA DE MEDICINĂ

Decan: Domnul Profesor Dr. DRĂGOIU I.

PROFESORI:

Clinica stomatologică	Prof. Dr. Alleman I.
Microbiologie	” ” Baroni V.
Fiziologia umană	” ” Benetato Gr.
Istoria medicinei	” ” Bologa V.
Patologia generală și experimentală	” ” Botez A. M.
Clinica oto rino laringologică	” ” Buzoianu Gh.
Istogia și embriologia umană	” ” Drăgoiu I.
Semiologia medicală	” ” Goia I.
Clinica ginecologică și obstetricală	” ” Grigoriu C.
Clinica medicală	” ” Hațieganu I.
Medicina legală	” ” Kernbach M.
Clinica biologică	” ” Manta I.
Clinica oftalmologică	” ” Michail D.
Clinica neurologică	” ” Minea I.
Igiena și igiena socială	” ” Moldovan I.
Radiologia medicală	” ” Negru D.
Anatomia descriptivă și topografică	” ” Papilian V.
Clinica chirurgicală)	” ” Pop A.
Medicina operatorie)	” ”
Clinica infantilă	” ” Popoviciu Gh
Farmacologia și farmacognozia	Supl. ” Popoviciu Gh
Chimia medicală	Prof. ” Secăreanu Șt
Balneologia	” ” Sturza M.
Clinica dermato-venerică	” ” Tătaru C.
Clinica urologică	” ” Țeposu E.
Clinica psihiatrică	” ” Urechia C.
Anatomia patologică	” ” Vasiliu T.
Igiena generală	Agr. Zolog M.
Fizica medicală	Conf. Bărbulescu N

JURIUL DE PROMOȚIE:

Președinte: Dl Prof. Dr. M. Kernbach

MEMBRII :	}	”	”	”	V. Papilian
		”	”	”	V. Bologa
		”	”	”	G. Benetato
		”	”	”	I. Hațieganu
SUPLEANT		”			Conf. Dr. Tr. Popoviciu

PROFESORILOR
și îndrumătorilor mei —
sincer devotament
și afectuoasă grațitudine

UNIVERSITATEA
DE MEDICINĂ, FARMACIE, ȘTIINȚE ȘI TEHNOLOGIE - TÂRGIU
MURĚȘ

P R E F A Ț Ă

Sunt șapte ani de când, la examenul de bacalaureat pe care l-am susținut la Liceul „Spiru Haret” din București, președintele comisunii, D-l. Prof. Univ. D. CARACOSTEA, mulțumit de răspunsurile mele la limba română, mi-a pus întrebarea: „La ce Facultate vrei să te înscrii?” — „La Medicină” am răspuns eu. Distinsul profesor și critic literar a binevoit să-mi propună să urmez Literele. Nu i-am urmat sfatul, deoarece nobila meserie de a tămădui rănilile și suferințele semenilor a fost pentru mine întotdeauna ținta cea mai atrăgătoare și însemna unicul scop al vieții mele.

În anii studenției, acei care urmăreau cu oarecare simpatie truda mea de a așterne pe hârtie în „cuvinte potrivite” gândurile și sentimentele mele, mă întrebau adesea: „Dece n'ai urmat Literele?”. S'ar părea, așa dar, că între știința medicală și literatură ar exista o oarecare incompatibilitate. Opinia curentă este că nu poți fi în acelaș timp și om de știință și să te ocupi și cu literatura. Lucrarea de față încearcă să discute problema raporturilor între medicină și literatură și să dovedească că, departe de a exista un abis între literatură și medicină, există multe afinități între ele și că mulți medici iscusiți au creat opere de valoare în literatură.

* * *

Planul de lucru al tezei mele a fost conceput, mai întâi, în modul următor:

1). Introducere, 2). Studiu asupra literaturii medicole științifice, 3). Studiu asupra literaturii medicale popularizate, 4). Filozofia medicinei, 5) Idealismul și spiritul de sacrificiu al medicilor, în literatură, 6). Șarlatanismul medical în literatură,

7). Problema eufanasiei în literatură, 8). Medici-scriitori: români și streini, 9). Femeia-medic în literatură, 10). Concluziuni.

Dificultățile, uneori insurmontabile, ale culegerii materialului, pe de o parte, precum și greutățile financiare legate de tipărirea pe cont propriu a unei lucrări de proporții mai ample, de altă parte, ne-a pus în imposibilitatea de a duce la îndeplinire în întregime planul nostru inițial de lucru și ne-a silit să ne restrângem la tratarea următoarelor capitole:

1). Literatura medicală științifică, 2). Literatura medicală populară, 3). Medicii în literatura universală, 4). Medici literați români, 5). Anexe și bibliografie, 6). Concluziuni.

Ne luăm angajamentul ca, atunci când ne vor fi date posibilitățile, să completăm lucrarea noastră, împlinind integral planul de lucru inițial al subiectului care ne pasionează.

* * *

Țin să exprm aici viile mele mulțumiri recunoscătoare Domnului Profesor Dr. Kernbach pentru bunăvoința cu care a acceptat să lucrez această teză în Institutul Domniei Sale și pentru tot sprijinul ce mi l-a dat ca s'o pot duce la bun sfârșit. Sfaturile Domniei Sale, atât de prețioase, blândețea și răbdarea care sunt parte integrantă din farmecul personalității Domniei Sale atât de covârșitoare, au făcut ca orele petrecute în Institutul Domniei Sale să fie dintre cele mai plăcute.

Șă-mi fie îngăduit să aduc aici și expresia recunoștinței mele Domnului DR. LUCINESCU, prosectorul Institutului de Anatomie din Iași care, fără să-i fiu recomandat de către cineva, a ocrotit primii mei pași, șovăelnici și lipsiji de siguranță, în drumul atât de frumos dar și atât de spinos al studiului medical.

CAPITOLUL I.

Literatura medicală științifică

Mi s-a pare cu totul de prisos să încerc să lămuresc aici importanța pe care o prezintă pentru medicină tratatele și revistele științifice medicale. Toată lumea este de acord asupra acestui fapt. *Orlers*, în 1901, a spus: — „A studia fenomenele unei boli fără tratate este o încercare tot atât de temerară ca și imbarcarea pe o mare fără a avea hărțile puse la punct”. *Oliver Holmes*, în discursul său inaugural la deschiderea Bibliotecii Medicale din Boston, în anul 1878, a spus printre altele: „Un medic cu bun simț lipsit de erudiție, e mai bun decât un medic erudit care e lipsit de bun simț; dar un adevărat maestru al profesiei sale trebuie să posede o instrucțiune serioasă care să se adauge însușirilor sale naturale”. *Harvey Cushing* scria în 1926: „Așa cum calorimetrul arată activitatea metabolismului unui bolnav, tot așa putem determina activitatea unui profesionist după cum îi este inzestrată biblioteca”.

Dar există alte chestiuni care merită să fie discutate în legătură cu literatura medicală științifică și despre care vrem să ne ocupăm în rândurile care urmează.

Cetitorii cărților și revistelor medicale își dau, de sigur, seama că ceiace citesc își are obârșia într'un trecut foarte îndepărtat, ca rezultat al unor lungi serii de cercetări și experiențe. Cu cât problema e mai vastă și de mai mare importanță, cu atât va fi mai mare numărul acelor care se vor ocupa de această problemă. Numeroase contribuțiuni pot fi aduse în direcția soluționării sale de către numeroase personalități; uneori se întâmplă chiar ca o aceiaș descoperire să fie făcută, cu totul independent, de către cercetători diferiți.

Se întâmplă ca, atunci când lucrările diferiților cercetători au ajuns aproape la acelaș punct, o inspirație sau o experiență în plus a unuia dintre acești cercetători să completeze și să clarifice brusc lucrurile și cercetătorul care a avut această inspirație este încoronat cu toate onorurile. Totuși, este clar că el nu le merită în întregime și, mai ales, în mod exclusiv.

Istoria Medicinii ne arată că orice fapt nou descoperit este datorit unor nume cunoscute dar mai ales unor nume de mult uitate. Să exemplificăm:

Marele *Harvey* a reușit să isprăvească monumentală opera: descoperirea mecanismului circulației sângelui, la care a lucrat cu răbdare timp îndelungat, publicând în 1628: „*Exercitatio anatomica de motu cordis et sanguinis in animalibus*”. Descoperirea lui *Harvey* e în general privită ca unul din punctele cele mai însemnate în dezvoltarea cunoștințelor medicale. Totuși, este clar că, oricât ar fi de importantă această contribuție printre celelalte numeroase lucrări asupra aceluiaș subiect ce s’au făcut în acea epocă, dacă *Harvey* n’ar fi pus la punct aceste cercetări, este aproape sigur că un altul ar fi făcut-o într’un interval de timp relativ scurt. E interesant de notat că prioritatea punerii la punct a cunoștințelor despre circulația pulmonară, care îi este atribuită lui *Harvey* este încă pusă la îndoială de unii autori. Căci, într’adevăr, *Columbus*, profesor de Anatomie în Italia de Nord, publică sub titlul: *De Re Anatomica*, în 1559, o descriere a circulației pulmonare. Șase ani mai târziu, cu totul accidental, se vorbește despre circulația sângelui prin plămâni, în textul religios: „*Restitutio Christianiomi Servetas*” text care a fost ars chiar în acel an, din cauza vederilor religioase pe care le conținea. Și mai de vreme încă, în secolul al XIII-lea teoria circulației pulmonare a fost explicată foarte clar de *Ibn-an-Nafis*. E încă foarte posibil ca să se fi făcut mențiuni despre circulația pulmonară cu mult mai devreme încă, în manuscrise care azi sunt dispărute. În stadiul actual al cunoștințelor, îi revine lui *Ibn-an-Nafis* prioritatea acestei comunicări.

Rössler, fost profesor al Facultății de Medicină din Viena și actualmente profesor la Philadelphia, spune cu drept cuvânt: „Cui trebuie să-i atribuim cîntea unei descoperiri? Această problemă nu va putea nici odată primi un răspuns absolut. Știința e un proces continuu, fiecare cercetător bîzuindu-se pe

lucrările acelor care l-au precedat. Ceia ce se cunoaște și ceia ce se știe e ca un izvor care își are obârșia în trecutul îndepărtat și curge dinaintea noastră și în noi“.

* * *

E îndubitabil că trebuie acordată întreaga atențiune ori cărei descrieri a vreunei descoperiri nouă în oricare din ramurile medicinei, — nu este însă mai puțin adevărat că trebuie să ne preocupe și redescoperirile. Redescoperirea unui fapt sau a unui adevăr sau republicarea unei teorii importante are câte odată aceeaș valoare ca și prezentarea ei originală. Este desigur bine și la adăpost de orice umilire, ca redescoperitorul să știe, printr'o intensivă cercetare istorică, că e vorba de o redescoperire și nu de vre-o cercetare originală. Istoria medicinei abundă în redescoperitori. Să cităm pe câțiva dintre ei: *Lancisi*, medicul Papei Clement II, la începutul secolului XVIII-lea descrie astuparea venelor jîgulare care acompaniază dilatarea și colapsul ventriculului drept. Acest fenomen a și fost cunoscut timp de mulți ani sub numele de: semnul lui Lancisi. Mai târziu fu dat complet uitării. Două sute de ani mai târziu, a fost redescoperit de *Mackenzie* și de elevii săi care se pare că n'au știut nimic de cercetările lui Lancisi.

În 1832, *Hope* descrie în Anglia congestia vaselor sanghine ale plămânilor odată cu dispneea consecutivă rezultată din slăbirea ventriculului stâng. Acest fenomen a fost apoi complet neglijat de literatura medicală engleză și chiar negat. El a fost însă redescoperit în timpurile noastre.

În 1749 *Senac*, medicul Curței Franceze, găsisse că chinina i-a fost de mare folos în cazurile de palpitațiuni rebele. În 1914 marele *Wenkebach* raportează cazul unui bolnav pe care la îngrijit și la care a reobservat acest fapt interesant. În zilele noastre, sub forma de chinidină, scoarța de sinchona — este frecvent întrebuințată în cazuri de tachicardii paroxistice, de fibrilație auriculară și de ritm prematur.

În 1785 *Whithering* arată că digitala în pudră de foi trebuie să fie administrată, normal, în doze de 1-3 gramule de 2 ori pe zi, fără ca să se uite însă că se poate mări doza chiar până la 30 gramule fără a se provoca grețuri. În zilele noastre s'a redescoperit acest dosaj optim.

Bonetus în 1679 a arătat câteva cazuri de moarte subită, la tineri, adulți, robuști, atinși de stenoză aortică; acest fenom-

men a surescitat din nou, în ultimii ani, un interes cu totul particular.

Osler acum 45 de ani emite un număr de păreri pe care le considerăm lansate cu totul recent. De exemplu, într'un studiu asupra „febrei reumatismale“ el scrie că coreea se dezvoltă mai ales în crizele relativ ușoare ale reumatismului infantil; că nodozitățile reumatismale pot fi considerate ca o indicație pozitivă a reumatismului și au fost observate mai ales în cazurile de endocardite reumatismale grave sau cronice și că medicii nu pot avea aproape nici-un control asupra duratei sau cursului boalei; compușii salicilați, care au fost mult timp considerați ca specifici pentru reumatism s'au dovedit acționând mai ales ca alinători ai durerii; ei nu previn de altfel apariția complicațiilor cardiace.

Și așa merg lucrurile. Cu cât se cercetează mai mult lucrările medicale ale generațiilor trecute, rămânem mai mirați și mai umili; găsim adesea lucruri care au fost cunoscute și scrise, apoi date uitării. Progresul a fost gradat cu suișuri și scoborâșuri. E adevărat că în timpul din urmă s'au făcut progrese mari datorită activității energice a numeroși cercetători; — dar fără a subprețui zelul și entuziasmul măștrilor noștri de azi, nu trebuie să neglijăm lucrările și ideile predecesorilor lor.

CAPITOLUL II.

Literatura medicală popularizată

„Vă interzic să citiți cărți medicale, oricare ar fi ele. Sub pretextul de a căuta în ele remedii, spiritul vostru nu reține decât părțile lor negative. Sunteți amatori de lucruri rele“.

Ne raliem fără rezervă la această interdicție formulată de doctorul *Fraikin* bolnavilor săi, pentrucă, împreună cu dânsul, ne dăm seama de pericolul pe care-l prezintă pentru toți a-ceastă lectură a cărților de medicină și mai ales a cărților de „medicină popularizată“.

Aceste cărți de medicină destinate poporului (și prin acest cuvânt, noi nu înțelegem numai stratul social care e absorbit de grija de a-și agonisi existența, ci și spiritele cele mai strălucite și mai cultivate) nu servesc, de cele mai adese ori, decât să mascheze un șarlatanism nerușinat. Există un pericol real, cere e de cele mai multe ori subestimat.

Cărțile de „medicină populară“ sunt scrise pe înțelesul tuturor și pentru a fi cetite de toți; sunt cărți enciclopedice, un fel de dicționare, în care bolile sunt de cele mai multe ori înșirate în ordine alfabetică și care trebuie să înlocuiască toate cărțile de medicină. Ele arată mijloacele de a se îngriji pe sine însuși și de a îngriji și pe alții. Ele descriu un mare număr de boli și pretind chiar a da o relatare exactă a tuturor simptomelor, a patogeniei, evoluției, complicațiilor și în fine, a tratamentului.

Aceste cărți se văd etalate în vitrinile tuturor librăriilor și papetăriilor, anunțate în toate jurnalele și se vând deobicei cu prețuri de soldare atât de modeste, încât ori cine poate să le cumpere.

Cărțile de „medicină populară” au devenit un articol de bazar care, de mulți ani, a pătruns în toate colțurile orașelor și satelor așa că azi le găsim în orice casă.

Medicii practicieni cunosc bine aceste cărți, căci în fiecare zi au de luptat împotriva lor, trebuie să combată mereu ideile false înrădăcinate în spiritul cititorilor prea naivi și prea creduli. Ei cunosc bine aceste cărți, murdărite și uzate prin răsfoiri prea repetate, care se întâlnesc pretutindeni la țară ca și în orașe, așezate pe măsuta de noapte a bolnavului, lângă paharul cu ceai de mușetel. Se poate întâmpla ca medicul, într'o împrejurare să nu le observe, căci bolnavul le ascunde cu câteva clipe înainte de sosirea lui, dar medicul simte întotdeauna prezența lor în răspunsurile bolnavului, în reticențele sale, în cuvintele pe care le întrebuițează fără a cunoaște sensul lor exact, în tratamentul deja început sau pe care-l propune. Aceste cărți pe care bolnavul nu va ezita să ni le opună în mod categoric, dacă avizul nostru diferă de al său, se citesc fără întrerupere de către acei cari cred că suferă și se citesc chiar și în plină sănătate. Influența lor este atât de puternică, încât chiar dacă, întâmplător, medicul e chemat, vizita sa devine aproape inutilă; sfaturile sale nu vor fi ascultate.

Cartea de medicină popularizată, cu un preț derizoriu, se găsește în orice casă modestă. Dar medicul care, mai favorizat de soartă, practică arta sa într'o lume mai bogată, mai cultă, uneori chiar mai inteligentă, nu e la adăpostul acestor „mizerii” și bolnavii săi nu evită aceste pericole. Ei nu-și alimentează știința lor din cărțile vândute cu rabat, ci o extrag dintr'un manual mai scump, în 2 sau 3 volume, anunțat cu reclame ditrambice în presă sau pe care un agent al librăriei, veritabil colportor în jachetă, vine să le ofere la domiciliu. Volumele sunt mai groase, dar calitatea lor e aceeași; pericolul nu e diminuat ci — din potrivă.

S'ar părea că această literatură, care atinge atât pe cel bogat, cât și pe cel sărac, e mai puțin răspândită în orașe decât la țară. Aici, într'adevăr, poporul, după o expresie plastică proprie, „n'are timp să fie bolnav”, sau, mai îndepărtat de medic, crede că-și economisește timpul și banii îngrijindu-se după indicațiile cărții de medicină populară. În ciuda apropierei de medic, în ciuda ușurinței cu care orașanul poate să-și găsească aiurea mijloacele de a-și satisface curiozitatea medicală; croni-

cile ziarelor, conferințele populare, etc. aproape toate familiile citadine posedă cartea lor de medicină pe care o consultă întotdeauna înainte de a-l consulta pe medic. Și peste tot sunt aceleși defecte, pretutindeu această literatură produce șarlatani, face bolnavi inchipuiți, schilodește și adeseori ucide naivii prea creduli.

Pe calea promisiunilor de gratuitate, prin anunțuri de vindecare miraculoase, autorii au știut în chip diabolic să câștige încrederea populară și să exploateze prostia ignoranților. Sprijinindu-se pe instinctul, care împinge pe omul bolnav să caute o scăpare a suferințelor de care e încercuit, autorii încearcă să convingă toată lumea că ei pot să înarmeze împotriva bolilor și să permită fiecăruia de a fi propriul său medic. Suntem deci în prezența unor cărți foarte răspândite, obiectul unui comerț important, foarte consultate, periculoase pentru că sunt cauza unor accidente grave și chiar mortale.

Ni se pare foarte util a cerceta ceva mai îndepărate pericoul acestei literaturi medicale popularizate. Într'un moment când se urmărește prin toate mijloacele discreditarea profesiei medicale, această intrusiune a publicului în domeniul medical printr'o vulgarizare iresponsabilă a medicinei e desigur una din cauzele cele mai importante ale acestui discredit.

Autorii cărților de medicină popularizată vor să convingă poporul că el ar putea să se îngrijească singur și pentru aceasta ei îi pun în mână manuale a căror lectură trebuie să le dea posibilitatea de a se apăra contra bolilor. Ce valoare au aceste cărți? Înțelegem prin valoarea științifică, raportul care există între principiile enunțate în aceste cărți și starea cunoștințelor medicale în momentul publicării lor, precum și posibilitatea pentru aceste manuale de a atinge scopul ce și l-au propus.

Desigur, pentru a arăta acest raport, ar fi suficient de a publica aici exemple luate la întâmplare din cărțile populare și proba ar fi indubitabil stabilită că ele n'au nici o valoare științifică. Nu am urmat acest drum prea facil ci am crezut mai nimerit să enunțăm aici „in abstracto” de ce ele prezintă — per forza — nivelul lor scăzut și primejdiile ce emană din ele.

Însăși definiția cărții populare poartă într'însa cauzele

multiplelor ei păcate. Într'adevăr, în acest cadru științific, cine zice „elementar” zice, în mod forțat, „eroare”. E imposibil de a simplifica în acest domeniu și orice fapt incomplet redat, e chiar numai prin aceasta, eronat. Cititorul nu poate avea despre maladii decât teorii vicioase, pentru că el trebuie să se mulțumească cu explicațiunile ce i se pun la dispoziție, fără a putea să se ridice vre-o dată la percepțele de ordin mai înalt pe care, de altfel, el nu le va putea înțelege.

Dacă ar fi posibil de a se ignora anatomia, psihologia, dacă maladiile ar fi întotdeauna simple, dacă ele nu s'ar modifica nici odată, dacă ar fi întotdeauna în realitate așa cum sunt descrise în cărți, dacă ar fi îndeajuns a se observa două sau trei simptome, nu ar fi poate imposibil ca laicii să se îngrijească și singuri. Poate că s'ar putea alcătui un tratat concis în care aceste simptome ar fi catalogate, numerotate și ar corespunde la anumite medicamente, Și această tablă alfabetică, în care simptomele și remediile ar fi orânduite ca cifrele unei tablele a lui Pitagora, ar putea fi consultată de toată lumea. Lucrurile se prezintă însă cu totul altfel. În timp ce cartea nu poate înregistra decât faptele care au impresionat rețina, medicina, din contra, nu e o știință fixă sau de ordin matematic. Medicina e o luptă continuă împotriva unui dușman schimbător și invizibil — și actul medical în prezeța unui bolnav, nu e un act simplu. De aceea, cazurile de erori sunt numeroase și dacă savanții noștri măresc în fiecare zi scara certitudinilor noastre, nu e mai puțin adevărat însă că medicina rămâne încă și o adevărată artă. Bagajul medical al unui practician este format din inteligență, muncă, practică, timp și bun simț. Cartea, chiar atunci când e bine concepută, nu poate da decât ideile conducătoare. „Fiecare bolnav face boala în felul său”. Cazurile excepționale sunt aproape tot atât de frecvente ca și acelea în care regula se poate aplica, iar în ceea ce privește „flairul” clinic, el nu e cuprins în cărți, ci e rezultatul unei practici îndelungate și al unei mișaloase observații la patul bolnavului. De altfel, meșteșugul cel mai de rând se învață; cine va încredința oare ceasornicul său primului venit care nu și-a făcut ucenicia? E îngrozitor să vezi că o mașină atât de complicată cum e organismul omului, e încredințată unor „autori” care ignorează structura și întreaga sa existență. Acești autori n'au decât un scop: să fie pe placul cititorilor lor, și pentru aceasta nimic nu le e

prea scump; ei sacrifică ușor cele mai elementare cunoștințe științifice. Unii se mulțumesc să reediteze manuale vechi ca și cum știința medicală ar sta pe loc. Alții fură în mod îndrăzneț din câteva mari tratate de medicină, în general opera unui practician ilustru, — și furnizează rezumate mai mult sau mai puțin imperfecte, dar întotdeauna falsificate în vederea obținerii unei concluziuni, care să recomande cutare sau cutare specialitate farmaceutică.

Să nu uităm că trăim într'o epocă în care comercializarea și-a atins paroxizmul; — cartea a devenit prospectul diverselor oficine Cheltuețile legate de tipărirea acestor cărți nu sunt recuperate nici odată prin prețul infim de vânzare, ci de capitalul publicității.

Se cheltuește fără socoteală; aceasta e regula reclamei; aceasta permite răspândirea enormă a cărților de medicină popularizată până în colțurile cele mai obscure ale țării, lansând astfel variatele „medicamente universale“ și relatând cu surle și țimbale cazurile de vindecare miraculoase.

Aceste cărți scrise de mediocrități pentru ignoranți, în care știința e redată în mod grotesc, în scopul de a o face înțeleasă de către toți, răspândesc erorile cele mai grosolane, dar procură o vânzare enormă remediului ineficace sau chiar criminal, pe care-l preconizează împotriva tuturor bolnavilor.

Cărțile de medicină popularizate nu numai că nu pot reda nici cea mai slabă idee justă cu privire la boală dar ele nu au și nu pot avea nici una din calitățile care fac într'adevăr valoarea și superioritatea medicului practician, adică obișnuința de a vedea bolnavi, discernământul care nu poate fi câștigat în câteva ore. Desigur, ar fi prea comod dacă ar fi suficient să citești, ori cât de grele ar fi ele, materiile de studiu, pentru a fi un medic bun. Dar unui medic i se mai cer și alte cunoștințe. Fără a vorbi de calitățile morale cerute de Hippocrate în „De decente Habitu“ medicul mai trebuie să facă și o îndelungată ucenicie. Nu e posibil să cunoști boala fără să ai cunoștințe temeinice de anatomie, fiziologie, chimie, patologie, nici s'o îngrijești fără să știi botanică și materie medicală.

Cărțile de medicină popularizată nu țin cont de antecedente ereditare sau personale, de vârstă; ele n'au la dispoziția lor nici palpația, nici ascultația. Cine îi va zice deci bolnavului că bolile n'au întotdeauna aceeași evoluție la indivizi diferiți, că

o oarecare afecțiune la nivelul unui cutare sau atare organ nu e decât totalizarea bolilor anterioare ? Numai medicul singur poate cerceta cauzele, să cunoască bine condițiunile de trai ale bolnavului ; el singur poate indica cel mai bun tratament care are cele mai multe șanse de reușită.

Cartea de medicină popularizată neavând nici o valoare științifică, neavând nici una din calitățile fizice ale medicului, n'are nici o valoare morală. Ea face ravagii în rândurile celor umili și neștiutori, ravagii care rămân de multe ori necunoscute pentru că morții nu vorbesc și cei vii se feresc să le desvăluie. Nu ezităm să concludem că asemenea publicațiuni sunt un pericol social și că relele pe care le cauzează sunt foarte grave.

CAPITOLUL III.

Medicii în literatura universală

Literatura deține un loc destul de puțin important în viața celor mai mulți medici și nu mic este numărul acelor care se desinteresează complet de aceasta ramură a activității intelectuale. Unii medici, îndrăgind sportul, dau prioritate înaintea de toate personalității lor fizice și ne mai realizând echilibrul fericit pe care-l dădea educația atenică, sunt preocupați, cum zice François Mauriac, aproape exclusiv de cultura corpului lor. Alții, dintr'un fel de dispreț mai mult sau mai puțin conștient, pătrunși de cultul faptelor pozitive, consideră ca un joc, ca o simplă distracție, orice lectură literară, se izolează exclusiv în profesiunea lor voind să concentreze în ea întreaga lor activitate intelectuală. Câțiva, însăfârșit, necăutând decât câștigurile pecuniare, uitând aforismul francez că: „Singurul mijloc de a câștiga bani mulți este de a munci în mod desinteresat” refuză vre-o lectură literară, socotind-o drept o pierdere de timp sau drept o ocupație al cărei câștig nu se poate socoti imediat sau într'un viitor mai mult sau mai puțin apropiat.

Vom încerca în rândurile care urmează, să arătăm ce foloase poate trage un medic din cetirea unor cărți în aparență ușoare și foarte îndepărtate, prin autorii sau subiectele lor, de profesiunea medicală.

Medicul găsește înainte de toate, în lectură, cea mai bună recreare a minții sale. Studenții în medicină care nu văd bolnavii decât în clinică câteva ore pe zi, care trăesc laolaltă într'un fel de unitate de vârstă și de gusturi, nu-și pot închipui singurătatea morală în care medicul ajunge atunci când, având cabinetul instalat, viața profesională îl absoarbe. Nu o-

dată medicii mai în vârstă, practicieni și specialiști străluciți, care mă onorează cu prietenia lor, mi s'au plâns că imediat ce s'au despărțit de Facultate, s'au simțit singuri, prin funcțiunile lor, prin știința, prin responsabilitatea lor de tot ce-i înconjoară. Ei au obsesia bolnavilor, ei au impresia că nu sunt înconjurați decât de cazuri patologice. Mai curând sau mai târziu, toate măștile cad, toate tarele, toate mizeriile ies la suprafață. — Medicul nu mai vede din scena lumii, decât partea dîndărât a decorului.

Dacă medicul știe însă să-și aleagă cărțile, munca zilei fiind terminată, lectura îi va arăta că mai există frumusețe în lume, că materialismul nu constituie și nu trebuie să fie totul și că el nu e numai o mașină de precizat diagnosticuri.

Lectura îi va da medicului și posibilitatea de a-și mări influența morală asupra bolnavilor săi. Ea îi dă posibilitatea de a pătrunde în toate straturile sociale și e desigur, foarte util pentru un medic ca să cunoască psihologia lor particulară, felul lor de a reacționa, precum și limbajul lor.

Cultura literară poate să completeze în mod fericit bagajul științific al medicului. Dacă un medic știe să aleagă, el va găsi în romane, în teatru, în poezie, analize ale unor simptome, descrierea unor boli care, scrise de către stilști desăvârșiți, se adaptează persoanelor pe care le cunoaște, pe care i-a văzut trăind, se vor întipări mai bine în mintea lui decât descrierea aridă a unui tratat.

Adeseori autorul zugrăvește propriile sale defecte, accidentele sale patologice și cu inteligența sa, cu senzibilitatea sa va face mai clară descrierea acestor tare. Boala va căpăta astfel personalitatea ei și, dacă autorul reușește să-l apropie de eroii săi, medicul nu va mai uita nici odată descrierea sa.

„Febră, tensiune și durere vie în hipocondrul drept, tuse, apăsare, durere iradiată în umărul drept“. Anatole France zugrăvește într'o formă lapidară simptomele hepatitei amibiene.

Zola descrie în „Măciuca“ un inuitabil tip de „delirium tremens“. El ne descrie pe Coupeau: „cu ochii injectați, cu buzele pline de cruste, cu pielea atât de arzătoare încât aerul fumega în jurul său“ în prada halucinațiilor sale mobile și te-

rifiante „invinovățind oamenii că aprind chibriturile sub nasul său pentru a-l impuți.“ Il vedeau dansând în coliba sa „o adevărată paiață trasă de sfori și care svârle din mâini, având trunchiul țeapăn ca un lemn.. abdomenul și umerii trosnind ca o apă, pe punctul de a fierbe.“

Există anomalii pe care medicul nu le vede dar pe care literații le cunosc. Medicul nu va mai putea uita că oreillomul dă mastite, dacă va citi că Doamna de Maintenon, observând într'o zi că sâniile tinerelor sale eleve se umflă, crezu că un ofițer galant ar fi fost în cauză, până în momentul când localizarea parotidiană reabilită virtutea fecioarelor din Saint Cyr...

S'ar putea ca medicul să nu fi avut prilejul de a observa nici odată o criză de „furie epileptică“. Cei doi „Heracles“ de Euripide, în care autorul zugrăvește pe erou într'o astfel de criză „dând din cap, mișcând niște ochi convulsionați și fulgerători“ asemenea „unui taur gata să sară în sus“ își ucide nevasta și copiii, adoarme profund și la deșteptare uită totul, medicul își va putea suplini astfel observația sa proprie.

Nu rareori un scriitor genial descrie o boală pe care medicina n'o înregistrează decât mai târziu. Semnele hipocondrii: obsesia actelor fiziologice în special a defecației, dorința de a se inconjura de medici, egoismul, etc. au fost descrise pentru prima oară de Molière în „Bolnavul închipuit“. Jean Jacques Rousseau a sintetizat acest sindrom astfel: „N'am cetit vre-o descriere a unei boli fără ca să nu cred că e a mea“.

Tot Rousseau se arată masochist, am putea spune, înainte ca această perversiune să fi fost descrisă, deoarece raporturile sale cu Doamna Lemersier constituie un exemplu tipic al perversiunii sexuale care nu și-a făcut intrarea în potologia mintală decât la sfârșitul secolului trecut.

În „*Picwick's Papers*“ se găsește descrierea unui tânăr servitor Joé „gros, roșcat, în stare de somnolență“ care adoarme pretutindeni și în toate pozițiile, care nu se trezește decât după imbolduri energice și repetate: lovituri de baston sau înțepături și despre care stăpânul său spune: „el execută comisiunile dormind și, când servește masa, sforăe. Incolo, e mâncăcios și frigid“. Ei bine! *Babinski* și *Fröhlich* au descris abia în timpul din urmă sindromul adiposo-genital.

În „*Magazinul antichităților*“, *Dickens* descrie un pitic: hidos, pervers, stăpânit de mișcări convulsive generalizate. E

de dată recentă totuși cunoșterea piticului *Quilp* cu spasme de torșiune și turburări mintale encefalice.

Niciun manual de neurologie nu ne dă o descriere atât de precisă a tabesului pre-ataxic, ca *Daudet* în „*La Doulou*“: una din acele lovituri lancinante care mă țintuește pe loc sau mă frânge, mă obligă să ridic gamba ca un tocilar — dungimari de flăcări apar și luminează scheletul meu — sunete de clopote îmi țiuie în urechi — obiecte tăiate în două, pagina unei căți, literele unui cuvânt văzute pe jumătate, — centura eternă pe care o port — o tăetură fină, lină, pe picior, un păr — sau lovitură de cuțit sub unghia degetului mare — tortura tocului înalt al pantofului pe gleznă — dinți ascuțiți de șoarece ronțând degetele piciorului — lovituri de suliță în degetul cel mic“.

Widal și Abrami, prin observațiile lor de mare răsunet asupra accesului de astm declanșat prin mirosul de oae, arată turburările pe care mirosurile le pot provoca în organism. Doctorul *Girard* arată însă că *Sammanias* în „*Tratatul său sacerdotal*“ a semnalat deacum această ramură a patologiei. Se știe că dansul arterial a fost descris de *Corrigan*. Călugurul *Codran-chus* văzuse, totuși deja: „artere care tremură și se împing la intrarea în gât la indivizi stăpâniți de diavoli.“

Irène Niemerovski ne dă prilejul să studiem în „*David Golder*“ „alb ca ceara, cu pete vânete sub pleoape“ senzațiile unui aortic care sucombă într'o criză de angină cu edem pulmonar.

„El se răsuci încet, se puse pe spate, apoi din nou se rezemă pe o parte. El tuși încă odată, mai tare, pentru a scăpa de această senzație de jenă insuportabilă, din vârful pieptului, din gât. Nu, aceasta nu trece, dimpotrivă. Căscă penibil dar spasmurile opreau căscatul prefăcându-l într'o sufocare scurtă și dureroasă. Intinse gâtul, mișcă buzele. Poate e culcat prea jos? Luă pardesiul, îl învârti, îl răsuci, îl alunecă sub pernă, apoi se ridică, se așază. Era mai rău. Plămâni păreau că se astupă. Și... era ceva neobișnuit... li era rău... Da... rău... în piept... în umeri... în regiunea inimii... Simți un fier rezșteptat pe ceafă, pe spate... Ce-i asta? șopti el deodată. Cu jumătate glas, făcându-și curaj, zise: nu, nu e nimic, va trece... nu e nimic... și observă că își vorbește cu glas tare, singur. Se proptii într'o furioasă și deșeartă aspirație. Nu, aerul nu trece. I se pă-

rea că o greutate invizibilă îi zdrobește pieptul. Aruncă acoperitura, cearceaful, descheie cămașa, găfăi. Dar ce este, ce am? Intunerecul gros și negru, opac, apăsa asupra sa ca un capac. Da, aceasta îl sufoca.. Făcu o mișcare pentru a aprinde lumina, dar mâinile sale tremurau, cercau cu greu dealungul peretelui, căutând zadarnic lampa de lângă căpătâiul său. Scoase un suspin nervos, gemu. Durerea în umăr devenea și mai sfâșietoare, surdă și profundă... ascunsă încă, dar mereu trează, rozând părți dintr'insul, în cele mai mari profunzimi ale corpului său, în însăși rădăcinile existenței sale, inima... care nu așteaptă decât un efort, o mișcare, pentru a exploda. Incet, par'că împotriva voinței sale, cobori brațul. Să aplepte... să nu se urnească, mai ales să nu gândească... Respira din ce în ce mai tare și mai repede. Aerul intra în plămâni săi cu un șgomot straniu și grotesc, așa cum clocotul vaporilor pârăie în afara capacului unui cazan și când eșea afară, întreg pieptul gemea, se umplea de un șuerat ascuțit și nearticulat, ca un horcăit, ca un vaiet...

„Întinse brațul și, ca o lovitură de cuțit, ca un glonte, traversă dealungul pieptului său o durere sfâșietoare, ascuțită și profundă, care părea că se înfige, pătrunde, până în inimă. Avu timpul să gândească: *mor*, să simtă că e împins, că e svârlit într'un fel de groapă, sufocantă și strâmtă ca un mormânt. Durerea era îngrozitoare. Mai târziu, sincopa micșoră durerea; o transformă într'o senzație de apăsare, de sufocare, de luptă istovitoare și deșartă. Din nou auzii pe cineva, foarte departe, găfăind, strigând, sbătându-se. I se părea că i se ține capul sub apă și că aceasta durează secole întregi. În fine, își reveni. Suferința atroce trecuse. Dar prin tot corpul el resimțea o durere, par'că oasele i-ar fi fost zdrobite, strivite de roți grele. Și îi era teamă să se urnească, să-și miște degetele, să cheme pe cineva. La cel mai mic țipăt, la cea mai mică mișcare, totul ar fi reînceput. El o simțea.... de astă dată e moartea. Moartea.”

Aș putea să multiplic exemplele. Cele arătate până acum dovedesc exactitatea descrierilor fenomenelor morbide făcute de către literatul de talent și câștigul pe care un medic îl poate trage din cetirea lor. Trebuie totuși să facem aceste lecturi cu un oarecare spirit critic, și ar fi desigur o greșală, de exemplu, a crede despre cancerul pancreasului că el ar atrage după sine

un icter intermitent, numai pentrucă *Ortega* o afirmă în „Sen-
sul morții”

* * *

Mai mult decât orice ramură din medicină, patologia
mintală își găsește un plasament important în literatură și un
tratat complet de psihiatrie ar putea să se sprijine exclusiv pe
tipurile morbide observate de romancierii și dramaturgii. Avem,
în această privință, exemple clasice: delirul somnabulic al *Lady-
ei Macbeth*; *Hamlet*, psihastenicul devenit criminal; *Thomas
de Quincey*, prototipul intoxicatului; delirul querulant al lui
Chicanneu și al contesei de *Pimlèche*; gelozia morbidă a lui
Othello, etc.

Atunci când *Dupré* a izolat mitomania, el ar fi putut să
descrie un personaj *Cornelian*: *Dorante*. O idee clară asupra
delirului de interpretare ne-o dă *Don Quijote* care confundă
pe *Maritorne* cu o principesă, hanurile cu castelele, morile cu
uriașii.

Charles Baudelaire, marele și subtilul poet francez, e un
exemplu strălucit de constituție anxioasă. Ne permitem să dăm
câteva exemplificări în modesta noastră tălmăcire :

„Și nedeslușitele dureri ale acestei nopți îngrozitoare
„Ce-apasă inima ca pe o frunză strivită”.

Durerile precordiale :

„Durerile care vibrează în inima ta îngrozită
„Se vor înfige curând ca într-o țintă”.

Turburările pilo-motoare :

„Și prin părul meu care se ridică
„Infricoșat, simt adesea vântul șuerând”.

Coșmarurile :

„În adâncul nopților mele, Domnul, cu degetele sale iscusite,
„Zugrăvește un coșmar fără de sfârșit

care pot duce până la halucinație :

„Tenebrele sunt, ele înșile, corturi
„În care trăesc, țâșnind cu miile din ochii mei,
„Făpturi invizibile privirilor obișnuite”.

Dorul de ducă, de fugă :

„Du-mă, vagonule, răpește-mă, fregată,
„Departee., departe. Noroiul e făcut aici din plânsete”.

Înhibiția anxioasă :

„Orice om demn de acest nume,
„Are în inimă o viespe
„Așezată ca pe un tron,
„Care, dacă zici: Vreau, răspunde: Nu“.

Tot Baudelaire a rezumat într'o singură frază sindromul anxietății:

„Vei iubi locul în care nu vei fi, amantul pe care nu-l vei cunoaște“, după cum *Ariost* a definit paranoicul: „Singur și fuge de lume“.

Kretschmener a introdus în psihiatrie schizoidul care a pierdut contactul cu realitatea și duce o viață imaginară. *Daudet* a precedat medicina, descriindu-l în „Nababul“ pe Domnul Joyeuse, visător treaz, care, din orice fapt, brodează un roman și începe a-l trăi. Tot un schizoid mai profund, impregnat de anxietate, este eroul favorit al marelui medic literat, ilustrul academician francez, *Georges Duhamel*. „Louis Salavin“ își plimbă în mai multe cărți inadaptabilitatea și obsesiunile. De exemplu: dorința irezistibilă și absurdă de a atinge urechea patronului său, ceea ce îi aduce concedierea imediată din slujbă.

Dostoevski abundă în tipuri morbide. Nimeni n'a putut da o descriere mai bună a psihologiei epilepticului decât aceia a lui *Dostoevski*, zugrăvindu-l pe Prințul Muinskin în „Idiotul“ sau pe *Smerdickof* din „Frații Karamazoff“. Romancierul rus a izolat, primul, tipul „foliei lucide“ descriindu-l pe *Raskolnikoff* din „Crimă și Pedepsă“ a cărei observație medicală se poate rezuma astfel: ambiție, dorul de singurătate, crimă urmată de delir, reintoarcere impulsivă la locul crimei, denunțare.

Maurice de Fleury explică sinuciderea printr'un „raptus anxios“ o imposibilitate de a mai răbda timp îndelungat torturile morale ale fricei paroxistice. El amintește că *Goethe* l-a descris pe *Werther*: „precipitându-se în prăpastie pentru a înnăbuși în ghiarele morții chinurile care-l măcinau.“

Cetirea ultimelor opere ale lui *Guy de Maupassant* dau medicului prilejul de a studia perioada prodromală a paraliziei generale: căutarea singurătății. „Caut așa de mult să fiu singur pentru că nu pot suporta nici chiar vecinătatea unei alte ființe“ precum și halucinațiile auditive: „ca niște semănătoare de groază și de delir“. Toate aceste turburări se află condensate în „Le Horla“.

Raporturile între psihiatrie și literatură sunt atât de strânse, încât *Jules de Gaultier* a putut izola o boală mintală pe care *Gênil-Perrin* a apropiat-o de constituția paranoică și pe care a denumit-o *Bovarism*. Bovarismul e deformația psihică care permite omului de a se închipui altfel de cum e și ai cărei prototipi sunt, în afară de *M-me Bovary*, *Frederic Moreau* din „Educația sentimentală”, *Bouvaré*, *Pécuchet* și *Burghezul gentilom*.

* * *

Literatura nu îmbogățește numai bagajul științific al medicului, ea îi dă și pilde de cel mai mare interes pentru viața sa.

Medicul dela țară să nu-l imite pe moșicul, timidul și incultul *Charles Bovary*: „Temându-se de a-și omori clientela, *Charles* nu prescria decât noțiuni calmante”. „El luă un abonament la „*Cuibul Medical*” pe care-l citea imediat după cină, dar adormea curând grație căldurii locuinței sale la care se adăoga și digestia”.

Din contra, medicul nu trebuie să aibă nici îndrăzneala lui *Knock*. Dacă acest ilustru oaspete al literaturii medicale, rostind axioma sa: „Un om care se ține bine e un bolnav care nu se cunoaște”, dă dovada unei culturi rafinate, căci și *Fara-beuf* zicea: „Starea sănătății este esențial tranzitorie și nu prevestește nimic bun” iar *Eschyle* deasemenea afirma: „O sănătate prea înfloritoare este neliniștitoare, deoarece vecira ei, boala, este întotdeauna pregătită să se apropie”, — această cultură nu-l împiedecă însă pe *Knock* să exploateze cu mijloace de șarlatan, prostia omenească.

Dacă medicul practică într-o stațiune termală, citind „*Mont-Oriol*” de *Maupassant*, va ezita să se preteze la mercantilismul medicilor care exploatează o stațiune lansată prin vindecarea bine plătită a unui fals paralic.

Dacă medicul vrea să se dedice cercetărilor științifice, el nu trebuie să-și sacrifice întreaga sa inteligență, nu trebuie să lase înăbușit simțul său moral. Medicul nu trebuie să-limite pe *Donnat*, eroul „*Idolului nou*”, care în infailibilitatea sa zice: „Ah! voiu risca să sting această flacără! Eu știu de mai înainte data precisă când ea trebuie să înceteze de a mai lumina” și ca un ecou al orgoliului său, îi spune un interlocutor: „Vorbiți ca un *Dumaezeu*”. Acest orgoliu, noțiunea științei consi-

derate ca un idol, gata de a zdrobi vieți omenești sub jugul său, duce pe savant la o crimă: inoculează unei tinere fete un cancer mortal. Și nici jertfa savantului însuși (pentru că la sfârșitul piesei se ia chiar pe sine ca subiect al experienței sale) nu-l poate reabilita în ochii unui medic pătruns de misiunea sa.

Medicul ar trebui să-și aleagă ca model pe eroul lui Daudet „Charmide” și ar trebui să recitească, pentru ca să știe ce poate face un medic pătruns de rolul său, scena în care Charmide-Potain strânge la pieptul său pe un nencrocit, care sucombă din cauza rupturii unui anevrism.

Medicul trebuie să prețuiască de asemenea delicatețea chirurgului Dabaisac care, fără a avea aerul de a fi făcut pomână cu niște nenorociți, duce cu bucurie un dar fără de valoare pe care aceștia i l-au dat.

Dacă medicul vrea să știe cum își duce viața un practician, să-i cunoască toată truda, descurăjările, micimile dar și bucuriile sale, să citească un roman recent apărut, scris de tânărul medic dela Iași, Doctorul *M. Ochin* și intitulat: „Intellectual”

Și pentru ca să termin acest capitol în care m'am străduit să arăt raporturile care există între medicină și literatură, voi reproduce un patetic pasajiu din admirabilul volum de eseuri medicale: „Sufletul medicului” datorit distinsului medic, literat francez *René Dumesnil*:

„Să țină piept. Să-și stăpânească nervii, cum se zice. Desigur, dar nu până la înăsprirea care, gonind orice sensibilitate, face din om o mașină care tranșează orice lucru, se poartă și gândește după principii rigide și după legi imuabile, impune o disciplină în care inima nu-și mai are locul ce i se cuvine. A ține piept dar nu până la nesimțire.

„Datoria comandă. Trebuie ascultată. Nu se discută, nu trebuie înfrântă. Mașinăriile organismului imens în care fiecare dintre noi nu e decât o infimă piesă, ne aparține atâta timp cât funcționează cu suplețe. Răniții așteaptă dela noi nu numai îngrijirile materiale care să răpună, în măsura posibilităților, rănila și tot răul din corpurile lor, ci și un alt lucru, pe care regulamentele nu-l pot defini și care într'un cuvânt se numește: *umanitate*.

„Bolnavii se raportează medicului la început cu frică pentru că ei se tem de acțiunea sa, pentru că ei știu că adesea-

ori vindecarea relelor nu se obține decât printr'o creștere a suferinței. Traumatismului, șocului rănirii, se adaugă și frica față de tratament. La cei simpli, la cei umili, aceasta se traduce imediat printr'o neîncredere, printr'o îndoire a întregelor ființe, a cărei destindere trebuie obținută dela început. A obține încrederea e deci prima grijă, prima datorie și o datorie esențială, dar e în acelaș timp și o răsplată... Trebuie să facem eforturi ca apropierea medicului să pară mai puțin periculoasă acestui om care trebuie să rabde zile îndelungate și chiar de mai multe ori pe zi. Apropierea medicului trebuie să-l susțină, să-i însufle speranțe, trebuie să devină ea însăși o ușurare morală a rănilor sale. E oare aceasta atât de greu de realizat? Nu. Ajung adesea câteva cuvinte, câteva gesturi. Făcute la momentul oportun, cu blândețea cuvenită, de ele depind raporturile ulterioare între medic și bolnav.

„Inăsprirea profesională este fără îndoială o necesitate. Dar față de tine însuși, doctore, trebuie să fii aspru. Aceasta e platoșa care te va susține; ai grijă ca ea să se păstreze intactă, ca ea să te mențină mereu drept, ca să te ferească de slăbiciune, ca să-ți permită să treci peste molimile fizice și morale pe care trebuie să le înfrunți și care ar sufoca pe alții, mai puțin înarmați.

„...În timpul războiului am avut printre infirmieri un preot. Îndeplinirea sarcinilor sale de fiecare zi nu l-au făcut să-și uite misiunea. Era lângă mine. Ghicea el oare neliștea mea? Îndoelile în fața științei mele mărginite, sufletul meu slab? El mi-a zis: *Tu quoque sacerdos, medice... Deus docet manus tuas!*”

CAPITOLUL IV

Medici-scriitori români

I. **Victor Papilian** — Profesor Universitar.

Opere tipărite :

1. Alt Glas, piesă în 4 acte — Oradea, 1936.
2. Fără limită, roman — București.
3. În credința celor 7 sfeșnice, roman I-II — Cluj 1933.
4. Sufletul lui Faust 8° — Cluj.
5. Vecinul, nuvele 8° — București.

II. **O. Carp** (Proca) — Profesor Universitar.

1. Rândule, povestiri, icoane și impresii
Ediție nouă, revăzută — București 1930.

III. **I. I. Mironescu** — Profesor Universitar.

- 1) Sandu Hurmuzel, Biblioteca Căminul — București.
- 2) Oameni și vremuri — Iași 1920.

IV. **V. Ciocalteu** — Profesor Universitar.

1. Adânc împietrit, versuri — Craiova, 1932.

V. **George Magheru** — Asistent Universitar.

- 1) Coarde vechi și noi. Primele coarde, poezii pentru documentare — București, 1936.
- 2) O Legendă, dramă în 4 acte — București, 1927.
- 3) Poeme balcanice — București, 1936.
- 4) Poeme antipoetice — București, 1933.

- 5) Piele de cerb, pretext dramatic pentru meditațiune — București, 1937.
- 6) Tudor Ardeleanu, dramă în 4 acte — București, 1927

VI. **Nicolae Roșu** — Asistent Universitar.

- 1) Dialectica naționalismului — București.

VII. **Adrian Verea.**

- 1) Iașii, icoanele, visătorii — București, 1917.
- 2) Apollonius din Tyane, Bibl. Dimineața — București.
- 3) Delfinii din Vaikiki, Comedie dramatică în 3 acte — București, 1933.
- 4) Să nu-ți faci idoli! — București.
- 5) După moartea lui Manasse, piesă — București.

VIII. **Emil Dorian.**

- 1) Memoriile greerului, roman — București.
- 2) Profeți și paiațe, roman — București, 1931.
- 3) Vagabonzii, roman pentru tineret — București, 1935.
- 4) Căntece pentru Lelioara, versuri — București, 1922.
- 5) De vorbă cu bălanul meu — București, 1925.
- 6) În preajma serii — București.

Sub pseudonimul **Michail Prunk.**

- 7) Adevărurile sexualității — București, 1933.
- 8) Femei și doctori — București, 1933.
- 9) Ora sexuală, roman fără ipocrizie — București, 1932.

IX. **Steuermann — Rodion.**

- 1) O toamnă la Paris, colecția Șaraga — Iași.
- 2) Sărăcie, versuri — Iași, 1897.
- 3) Cartea băiatului meu, autobiografie — Iași, 1924.
- 4) H. Heine și Grenier, un răspuns — București, 1924.
- 5) Frontul Roșu, sonete postume — Iași, 1920.
- 6) Indepărtări, Bibl. pt. toți — București.

X. **V. Voiculescu.**

- 1) Destin, 8° — București, 1933
- 2) La pragul minunii, poem dramatic — București, 1934.

- 3) Poeme cu îngeri — București
- 4) Urcuș, poeme — București, 1937.
- 5) Pârgă — București, 1921.

XI. **Enric Furtună** (Pekelmann).

- 1) De pe stâncă, poeme — Iași, 1922.
- 2) Pustnicul — Iași, 1914.

XII. **Sera Furpa** (Rădulescu Alexandru).

- 1) Cărăbușul de lumină, piesă în 3 acte — Cluj, 1937.
- 2) Bătea un vânt de nebunie, 8° — Cluj, 1932.
- 3) Surprinși în intimitate, 8° — Cluj, 1932.

XIII. **Virgiliu Monda.**

- 1) Hara paioțelor, Roman — București, 1935
- 2) Testamentul Domnișoarei — București, 1933.
- 3) Urechea lui Dyonis, Roman — București, 1934.

XIV. **Ion Biberi.**

- 1) Contribuții la definiția naționalismului, Conferință, 8° — București, 1928.
- 2) Études sur la littérature roumaine contemporaine — Paris, 1937.
- 3) Funcțiunile creatoare ale subconștientului — București, 1938.
- 4) Oameni în ceață — Craiova, 1937.
- 5) Proces, roman — București, 1935.
- 6) Thanatos — București, 1936.

XV. **M. Ochin.**

- 1) Intelectualii roman — Iași, 1936.

XVI. **Gheorghe Colonas.**

- 1) Craiu de tobă, comedie — București, 1935.

CAPITOLUL V.

Anexe și Bibliografie.

A. Câteva nume de medici literați francezi.

Dr. René Allendy, Dr. Mardrus, Dr. Pierre Dominique,
Dr. Céline, Dr. Henry de Rothschild, Dr. Luc Durtain,
Dr. Georges Duhamel, Dr. Léon, Daudet, Dr. Maurice Bedel,
Dr. Paul Dürand, Dr. Georges Clémenceau, Dr. René
Dumesnil, etc., etc.

B. Câteva opere literare în care e vorba de medici și medicină.

Bolnavul închipuit,	comedie	de Molière
Doctorul fără voce,	comedie	„ ”
Doctorul Miracol,	piesă	„ F. de Croisset
Knock	„	„ Jules Romains
Marele Patron	„	„ Andrei Pascal
Noul Idol	„	„ François de Curel
Avariații	„	„ Bueux
Prof. Plume și Dr. Goudron	„	„ André de Lordé
Dr. Jekyll și Mr. Hyde,	piesă	„ ?
Laboratorul halucinațiilor	„	„ H. de Lordé
Frankenstein Marie,	piesă	„ ?
Citadela,	roman	„ Cronin
Cartea din St. Michele	„	„ Axel Munthe
Inimi cicatrizate	„	„ M. Blecher
Carnetul unei doctorițe (neapărut în volum),	nuvele	„ Otilia Cazimir
Paria,	roman	„ Eugen Herovanu.

C. BIBLIOGRAFIE

- Jean Avalon.** Deux énigmes de l'histoire Littéraire: Qui fut Fin Quichotte? Qui fut Figaro? (Pro Medico No. 2 1937)
- Pierre Corday.** Les Goncourt et les Médecins (L'union Médicale des Practiciens Français, 10 Mai 1936).
- Prof. M. Kernbach.** Medicina Legală, Cluj 1937.
- Dr. Ogé.** Vulgarisation médicale. Thèse de Paris 1905.
- Jules Michelet.** Essais de Clinique romantique (Revue thérapeutique des Alcaïdes No. 6, Juin 1935)
- Molinery.** Shakespeare et la pathologie mentale (L'Art Médical, Octobre 1935).
- J. Noir.** La comédie et les comédiens pendant le règne de Louis XIV, après Molière, Regnard et Dufresny (Le Concours medical No. 33, 16 Août 1936).
- Charles Sarolea.** Le médecin et la médecine dans la littérature européenne. (Journées Médicales belges 24-28 Juin. In: Scalpel No. 27 — 8 Juillet 1933 p. 1005)
- L. Veron.** La médecine au Théâtre d'après le Dr. Veron (L'Ésprit Médical, 5 Avril 1936)
- P. Volvenel.** Les écrivains et la médecine (Lien Med. No. 10, Octobre 1934)
- X . . .** De l'influence de la médecine dans le roman contemporain, l'hérédité dans „cantedor“ (Journal des Practiciens No. 15, 11 Avril 1936)
- România Medicală.** Colecția anilor 1935—1938
- Tribuna Medicală.** „ „ 1935—1938 .
- precum și alte numeroase reviste medicale în limbile: franceză, italiană și română.
-

CONCLUZIUNI

1. Intre literatură și medicină există multe afinități. Cultura literară poate să completeze în mod fericit bagajul științific al medicului prin zugrăvirea de către stilisți desăvârșiți a unor boli și simptome care se vor întipări mai bine decât din descrierea aridă a unui tratat. Literatura îi dă medicului pilde de cel mai mare interes pentru viața sa profesională.

2. Din cercetarea literaturii medicale științifice reesc că, fără a diminua importanța lucrărilor noastre de azi, trebuie să dăm toată atențiunea predecesorilor lor, căci adeseori o publicație care s'ar părea că e cu totul originală, nu e decât o redescoperire sau republicare a unei teorii care a fost emisă deja de mult timp.

3. Cărțile de „medicină popularizată“, neavând nici o valoare științifică, neavând nici una din calitățile fizice ale medicului, neavând nici o valoare morală, sunt un pericol social și relele pe care le cauzează sunt foarte grave.

4. Medicul găsește în lectură cea mai bună recreare a minții sale. Lectura îi dă posibilitatea de a cunoaște toate părțile sociale, cu psihologia lor particulară și îi dă putința de a-și mări influența morală asupra bolnavilor săi.

5. Medici de o autoritate științifică incontestabilă au creat opere de valoare în literatura universală. În țara noastră, numeroși medici, profesori și asistenți universitari, precum și distinși practicieni, au ilustrat literele românești.

Văzută și bună de imprimat

ss. Prof. Dr. I. Drăgoiu
Decanul facultății

ss. Prof. Dr. M. Kernbach
Președintele tezei